

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το γιατρικό της αμόλυπτης λογοτεχνίας

Το διάβασμα είναι μια από τις πιο μοναχικές τέχνες. Προσωπικά το θεωρώ μία δημιουργική ενασχόληση. Να μπορείς να συγκεντρώνεσαι πάνω σε ένα κείμενο, να το αφουγκράζεσαι αλλά και να το κάνεις δικό σου. Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά.

Έφηβος, όταν αρρώσταινα, καθόμουν στο σπίτι και αποτελείωνα ένα ολόκληρο μυθιστόρημα. Μάλιστα μια φορά «ανέβασα πυρετό» παραπάνω, για να τελειώσω το «Ανθρώπινο κήνος» του Ζολά – το θυμάμαι ακόμη.

Στα κοινωνικά δίκτυα πολλοί αναφέρουν ότι δεν μπορούν να συγκεντρωθούν σε ένα βιβλίο. Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μια καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν ακόμη πιο αδέσμευτο.

Τώρα, περισσότερο από ποτέ, αναζητώ την ουσία της ανάγνωσης. Αυτή η ουσιαστική ανάγνωση δεν έχει ανάγκη καμιάς επίδειξης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν ασκώ πρωταθλητισμό ανάγνωσης ούτε διεκδικώ τον τίτλο του εκλεκτού αναγνώστη. Επανέρχομαι στην εφηβεία μου, χάνομαι μέσα στο κείμενο και ας είναι ό,τι θέλει.

Κρατώντας το βιβλίο στο χέρι αισθάνομαι μια τρυφερότητα, μια σιγουριά, λες και εγείρονται οι συγγραφείς και συνομιλούν μαζί μου. Δεν βιάζομαι να αποτελειώσω πολλά βιβλία. Οι ώρες του διαβάσματος είναι διάσπαρτες σε όλη τη διάρκεια της μέρας και της νύχτας που τείνουν να ενοποιηθούν σε έναν αλλόκοτο χωροχρόνο.

Αφοσιώνομαι στο κείμενο. Αν στην εφηβεία μου έκλεβα χρόνο για διάβασμα, τώρα –τι ειρωνεία!– ο χρόνος αυτός ξανακερδίζεται.

Και να η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας. Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρέυουν την ψυχή. Χαμένοι και σωσμένοι χαρακτήρες σε παρασύρουν με τις ιστορίες τους. Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυπτη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί και τα λογοτεχνικά αντισώματα θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας σπλίζουν με κουράγιο.

Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης είναι συγγραφέας. Το κείμενο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Γράφειν

Από τότε που ο καθένας μας εισέρχεται μέσα στη ροή του χρόνου, αρχίζει να γράφει. Γράφει μες στη μνήμη του, γράφει με το χέρι του, γράφει με τα έργα του. Διαισθάνεται πως η γραφή αυτή θα αντισταθεί, αν δεν ακυρώσει, το φευγαλέο της ύπαρξής του μέσα στον κόσμο. Και πως θα «σώσει» από την καταστροφική λήθη και τον ίδιο, και τους άλλους και την Ιστορία.

Πριν ακόμη το παιδί αρχίσει να γράφει, πριν του μάθουν, όσοι γνωρίζουν, να γράφει, έχει κιόλας εγγράψει στην τρυφερή μεμβράνη της μνήμης του τις πρώτες του εντυπώσεις από τη ζωή. Έχει γράψει μέσα στην καρδιά του, με στοργή κι εμπιστοσύνη, τους δικούς του, αρχίζει να γράφει τους οικείους του, τους συγγενείς του, κατόπιν τους φίλους του. Κι όσο προχωρεί μέσα στον χρόνο παλεύει να καταγράψει όλο τον κόσμο που γνωρίζει, τον κόσμο του. Αυτές οι πράξεις της γραφής του προσβάλλονται κάθε τόσο από τη λήθη, οι γραφές κατατρώνονται από τον χρόνο, όπως εκείνες που χάραζαν οι παλιοί άνθρωποι στα μάρμαρα. Και όσο βαραίνει μέσα και πάνω του ο χρόνος, τόσο ο καθένας προσπαθεί να περιφρουρήσει τις γραφές του βίου του, ώστε να αναγιγνώσκονται εύκολα. «Σ' έχω γράψει στην καρδιά μου», «είναι γραμμένο στη μνήμη μου», «απομένει ανεξίτηλο μέσα μου» - εκφράσεις της καθημερινής ζωής- αυτής που φεύγει, αυτής που ανασπά από τον κόσμο τους δικούς μας, τους συγγενείς και φίλους.

Πλάσματα γεννημένα για να γράφουν οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι. Κι ανάμεσά τους πολλοί που κατορθώνουν να γράψουν το όνομά τους σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση, σ' ένα επάγγελμα. Μέσα στην Ιστορία του κόσμου, οι φημισμένοι, οι άξιοι, οι μεγάλοι οι ήρωες. Μέσα στην Ιστορία των Επιστημών, οι σπουδαίοι. Μέσα στην Ιστορία της Εκκλησίας, οι άγιοι. Μέσα στην Ιστορία των Γραμμάτων, οι αυθεντικοί συγγραφείς. Όλοι αυτοί, καθένας με τον τρόπο του, γράφουν.

Από όλους ωστόσο τους ανθρώπους που το θείο ριζικό τους είναι να γράφουν, εκείνοι που γράφουν μ' έναν τρόπο πασιφανή, επίσημο, είναι οι συγγραφείς. Ποιητές, στοχαστές, μυθιστοριογράφοι γράφουν και ξαναγράφουν τον εαυτό τους και τους άλλους, τον κόσμο που βλέπουν κι εκείνον που δεν βλέπουν και που ωστόσο τον θεωρούν εξίσου πραγματικό.

Γιατί όλοι αυτοί, όλοι όσοι γράφουν, επιμένουν να γράφουν, ενώ έχουν βεβαιωθεί πως θα βγουν κάποια στιγμή από τον κόσμο, καθώς κι ο ίδιος ο κόσμος –αφού ό,τι έχει αρχή θα έχει κι ένα τέλος– θα βγει κάποτε από τον εαυτό του; Ίσως γιατί το γράφειν –συνειδητό ή όχι, εκούσιο ή και ακούσιο, φανερό ή και κρυφό– αποτελεί την έσχατη, ακραία παρηγοριά για τη θνητότητα που τους πολιορκεί και που τελικά τους καταβάλλει. Αυτή τη θνητότητα που φαρμακώνει την ύπαρξη και τη συνείδηση του ανθρώπου με το φαρμάκι της ματαιότητας, πολεμά και εξορκίζει, και αρνείται η πράξη του γράφειν.

Ο Κώστας Ε. Τσιρόπουλος (1930-2017) ήταν συγγραφέας, μεταφραστής και εκδότης. Το κείμενο «*Γράφειν*» ανήκει στη συλλογή δοκιμίων «*Η Μόνωση ως Συνομιλία*» (2003).

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

I

Εκεί πού αναρωτιέσαι για πράγματα που πρώτη φορά
αντικρίζεις
για πράγματα χιλιοειπωμένα που έχουνε πια περάσει
για πράγματα που ξαφνιάζουν κι ας γίνονται κάθε μέρα
για πράγματα που έλεγες δεν θα συμβούν ποτέ
και τώρα συμβαίνουν μπρος στα μάτια σου
γι' άλλα που επαναλαμβάνονται μ' ελάχιστες παραλλαγές
για πράγματα που πουλιούνται μόλις πιάσουν
κατάλληλη τιμή
για πράγματα που σάπισαν με το πέρασμα του καιρού
ή που ήσαν σάπια απ' την αρχή και δεν το έβλεπες
εκεί που απορείς για πράγματα που μπόρεσες να κάνεις
για πράγματα σοβαρά ή ανόητα που ρίσκαρες τη ζωή σου
για πράγματα σημαντικά που τα κατάλαβες αργότερα
για πράγματα που τα φοβήθηκες κι απέφυγες
ν' αναλάβεις
για πράγματα που τα προγραμματίσες και δεν σου βγήκαν
γι' άλλα που τα σχεδίασαν άλλοι και βγήκαν διαφορετικά
για πράγματα που σου έτυχαν χωρίς να τα περιμένεις
για πράγματα που μόνο τα ονειρεύτηκες
και κάποτε, μία στις χίλιες, πραγματώθηκαν...

Εκεί απάνω σε βρίσκει η ποίηση.

Τίτος Πατρίκιος, ποίημα από τη συλλογή «**Σε βρίσκει η ποίηση**» (2012).

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους η λογοτεχνική ανάγνωση συνιστά λυτρωτική απόλαυση για τον συγγραφέα στο Κείμενο 1 (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

- B1.** Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα κείμενα:

- α. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 διαβάζει λογοτεχνία κυρίως γιατί αυτή σχετίζεται με τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις.
- β. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 συνήθιζε να διαβάζει προγραμματισμένα.
- γ. Το «γράφειν» στο Κείμενο 2 χρησιμοποιείται κυριολεκτικά σε όλο το κείμενο.
- δ. Το «γράφειν» στο Κείμενο 2 δεν συνδέεται με ιστορικά και επιστημονικά επιτεύγματα.
- ε. Σύμφωνα με τα Κείμενα 1 και 2 τόσο η αναγνωστική όσο και η συγγραφική δραστηριότητα παρηγορούν τον άνθρωπο.

Μονάδες 10

- B2.** α. Ο σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι να ευαισθητοποιήσει στο ζήτημα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Πώς το επιτυγχάνει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας από το κείμενο δύο (2) σημεία στίξης και δύο (2) σχήματα λόγου. Να προσδιορίσετε για το καθένα τη λειτουργία του (μονάδες 8).

- β. Ποια είναι η επικοινωνιακή λειτουργία του ερωτήματος στην 5η παράγραφο του Κειμένου 2 «Γιατί όλοι ... εαυτό του;» (μονάδες 7).

Μονάδες 15

- B3.** Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 2 («Πλάσματα ... γράφουν») να εξηγήσετε πώς ο άνθρωπος κατά τον συγγραφέα κερδίζει τη μάχη με τον χρόνο (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Γ

- Γ1.** Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος, κατά τη γνώμη σας; Ποιο ρόλο έχει η Ποίηση στην προσωπική σας ζωή; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Θέμα Δ

- Δ1.** Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων και ποιος ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού σας χρόνου; Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2 αποφασίζετε να καταθέσετε την προσωπική σας εμπειρία στο ιστολόγιο του σχολείου σας. Να δικαιολογήσετε την όποια επιλογή σας. (300-350 λέξεις).

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2020

Νεοελληνική Γλώσσα – Έκθεση και Λογοτεχνία Απαντήσεις Θεμάτων

A1. Η λογοτεχνική ανάγνωση, κατά τον συγγραφέα, αποτελεί μια βαθιά διανοητική και συναισθηματική εμπειρία που απαιτεί εσωτερική απομόνωση. Η δημιουργική και ποιοτική ανάγνωση επιδρά καταλυτικά στον ψυχικό κόσμο και λειτουργεί ως παρηγοριά. Προσφέρει τη δυνατότητα της απόδρασης από την καθημερινότητα, ανοίγει έναν εσωτερικό διάλογο με τους συγγραφείς και επιτελεί θεραπευτική λειτουργία αφού εξευγενίζει την ψυχή βιώνοντας τις καταστάσεις των ηρώων και την ενθαρρύνει να αντέξει τις δύσκολες καταστάσεις.

B1. α. Λάθος «Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά». *1^η Παράγραφος*

β. Λάθος «Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μια καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν ακόμη πιο αδέσμευτο». *3^η Παράγραφος*

«Οι ώρες του διαβάσματος είναι διάσπαρτες σε όλη τη διάρκεια της μέρας και της νύχτας που τείνουν να ενοποιηθούν σε έναν αλλόκοτο χωροχρόνο». *5^η Παράγραφος*

γ. Λάθος «Γράφει μες στη μνήμη του, γράφει με το χέρι του, γράφει με τα έργα του».

1^η Παράγραφος

«Έχει γράψει μέσα στην καρδιά του, με στοργή κι εμπιστοσύνη, τους δικούς του, αρχίζει να γράφει τους οικείους του, τους συγγενείς του, κατόπιν τους φίλους του». *2^η Παράγραφος*

«Σ' έχω γράψει στην καρδιά μου», «είναι γραμμένο στη μνήμη μου», «απομένει ανεξίτηλο μέσα μου» *2^η Παράγραφος*

«να γράψουν το όνομά τους σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση, σ' ένα επάγγελμα».

3^η Παράγραφος

«γράφουν και ξαναγράφουν τον εαυτό τους και τους άλλους». *4^η Παράγραφος*

δ. Λάθος «Μέσα στην Ιστορία των Επιστημών, οι σπουδαίοι. Μέσα στην Ιστορία της Εκκλησίας, οι άγιοι. Μέσα στην Ιστορία των Γραμμάτων, οι αυθεντικοί συγγραφείς. Όλοι αυτοί, καθένας με τον τρόπο του, γράφουν». *3^η Παράγραφος*

ε. Σωστό Κείμενο 1 «Και να η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας. Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρεύουν την ψυχή. Χαμένοι και σωσμένοι χαρακτήρες σε παρασύρουν με τις ιστορίες τους. Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυντη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί και

τα λογοτεχνικά αντισώματα θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας οπλίζουν με κουράγιο». 7^η Παράγραφος

Κείμενο 2 «Ίσως γιατί το γράφειν –συνειδητό ή όχι, εκούσιο ή και ακούσιο, φανερό ή και κρυφό– αποτελεί την έσχατη, ακραία παρηγοριά για τη θνητότητα που τους πολιορκεί και που τελικά τους καταβάλλει. Αυτή τη θνητότητα που φαρμακώνει την ύπαρξη και τη συνείδηση του ανθρώπου με το φαρμάκι της ματαιότητας, πολεμά και εξορκίζει, και αρνείται η πράξη του γράφειν». 5^η Παράγραφος

B2. α. Η πρόθεση του συγγραφέα στο κείμενο 1 είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη αναφορικά με το ζήτημα της λογοτεχνίας δηλώνοντας ότι η διαδικασία της ανάγνωσης αποτελεί μία μοναχική πρακτική με θεραπευτικά αποτελέσματα. Για να υποστηρίξει τον παραπάνω σκοπό αξιοποιεί εκφραστικά μέσα και γλωσσικές επιλογές. Συγκεκριμένα, αξιοποιεί σημεία στίξης και σχήματα λόγου.

Σημεία Στίξης

1. Τα εισαγωγικά «ανέβασα πυρετό» στη δεύτερη παράγραφο: δηλώνεται ο αυτοσαρκασμός του για τις θυσίες που έκανε απουσιάζοντας από το σχολείο ώστε να ολοκληρώσει τα λογοτεχνικά του αναγνώσματα. Ταυτόχρονα δηλώνει τη συναισθηματική του έξαψη.
2. Το θαυμαστικό «ειρωνεία!» στην έκτη παράγραφο, με το οποίο δηλώνει το θαυμασμό και την έκπληξη για τα οφέλη της ανάγνωσης δίνοντας έμφαση σε αυτά.
3. Με τη διπλή παύλα -τι ειρωνεία!- απομονώνει τη λέξη «ειρωνεία» ώστε να δώσει έμφαση σε αυτή και να επιστήσει την προσοχή του αναγνώστη στην πληροφορία που έπεται (ο χρόνος αυτός ξανακερδίζεται).

Σχήματα Λόγου

1. Το κείμενο είναι διάσπαρτο από τη μεταφορική χρήση της γλώσσας, με την οποία ο συγγραφέας αποσκοπεί στη συγκίνηση του δέκτη. Ενδεικτικά αναφέρεται: «θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας»: ο λόγος χρησιμοποιείται συνυποδηλωτικά δίνοντας έτσι έμφαση στη θετική επένεργεια της λογοτεχνίας στο πνεύμα και την ψυχή του ανθρώπου.
2. Εντοπίζεται αντίθεση στην 1^η παράγραφο (εσωτερική απομόνωση-επιβάλλεται εξωτερικά), με την οποία φωτίζονται τα χαρακτηριστικά της αναγνωστικής πρακτικής, η οποία αποτελεί μοναχική διαδικασία.
3. Προσωποποίηση «τα κείμενα γιατρεύουν την ψυχή». Δίνεται μια ανθρώπινη ιδιότητα στα κείμενα, αυτή του γιατρού, δηλώνοντας έτσι την αξία τους στην ανάπτυξη του ανθρώπου.

B2. β Ο δοκιμιογράφος στην 5^η παράγραφο του δεύτερου κειμένου θέτει ένα ερώτημα σχετικό με τη ματαιότητα του γράφειν. Με το συγκεκριμένο ερώτημα προσδίδει στο κείμενο ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα και παράλληλα διεγείρει προβληματισμούς, κινητοποιώντας τη σκέψη των αναγνωστών, ώστε να αναλογιστούν τον απώτερο στόχο και την ουσία της συγγραφικής πρακτικής. Τέλος, το ερώτημά του λειτουργεί ως συνδεδετικός κρίκος αφού αποτελεί και για τον ίδιο αφορμή για να παραθέσει την προσωπική του -πιθανολογική-

απάντηση πως ίσως τελικά η πάσης φύσεως συγγραφή είναι το «αντίδοτο» στο φαρμάκι της θνητότητας και της συνακόλουθης λήθης.

B3. Ο ανθρώπινος βίος, μια συνεχής μάχη κατά το συγγραφέα, με τη θνητότητα και το χρόνο επιστρατεύει ως βασικό όπλο την προσωπική προσφορά τη συνεισφορά και την υστεροφημία στον ατομικό και συλλογικό βίο. Πιο συγκεκριμένα, άλλοι επιχειρούν να συνεισφέρουν στην οικογενειακή επαγγελματική παράδοση, άλλοι συνηγορούν στα ιστορικά επιτεύγματα στο πεδίο των μαχών, της ιστορίας και των Γραμμάτων και οι άλλοι αγωνίζονται να υπερβούν την ανθρώπινη φύση οδηγούμενοι στην θέωση. Ο αγώνας τους μικρός ή μεγάλος, εκούσιος ή ακούσιος σε κάθε περίπτωση συνιστά μια προσπάθεια να νικήσουν το πεπερασμένο του ανθρώπινου χρόνου.

Γ1. Θεματικό κέντρο της ποιητικής σύνθεσης του Τ. Πατρίκιου είναι η αξία της ποίησης, (αυτοαναφορικό κείμενο) αρωγός και «διαφωτιστής» του ανθρώπου σε στιγμές περισυλλογής, σε φάσεις ενδοσκόπησης και σε περιόδους απολογισμού. Χαρακτηριστικό στοιχείο, άλλωστε, αποτελεί η χρήση β' ενικού προσώπου καθ' όλη την ένταση του ποιήματος που εκτός από στοιχείο επικοινωνιακής αμεσότητας με το δέκτη, ενδεχομένως καθιστά έργο εσωτερικό μονόλογο. Στο ποίημα καταγράφονται πολλές συγκυρίες και καταστάσεις αντιφατικές, όπως ακριβώς είναι και η ζωή. Ενδεικτικό, δεδομένο, εν προκειμένω, την έντονη χρήση αντιθέσεων («που έχουν πια περάσει»/ «και ας γίνονται κάθε μέρα», «δεν θα συμβούν»/ «και τώρα συμβαίνουν»), σε συνάρτηση με την εμφατική επανάληψη (11 φορές) της λέξης «πράγματα», αφηρημένου γενικόλογου όρου στον οποίο ο εκάστοτε αναγνώστης αποδίδει διαφορετικό νόημα. Ο ποιητής, λοιπόν, διατείνεται πως η αξία της αναδεικνύεται καθώς αναζητώνται οι δέουσες απαντήσεις σε κάθε διάσταση προβληματισμού («πράγματα που για πρώτη φορά αντικρύζεις»), ερμηνεύει «σκοτεινές», ζοφερές καταστάσεις ή ματαιωμένες προσδοκίες («πράγματα που πουλούνται μόλις πιάσουν κατάλληλη τιμή»/ «που σάπισαν με το πέρασμα του χρόνου»). Κατά τον Τ. Πατρίκιο, ακόμη, η ποίηση «εμφανίζεται» ως από μηχανής θεός να δώσει ουσιαστικό νόημα στην απόπειρα αυτοκριτικής («πράγματα σοβαρά ή ανόητα που ρισκάρει τη ζωή σου»... «πράγματα που τα προγραμματίσες και δε σου βγήκαν», ακόμη ερμηνεύει συγκυρίες («γι' άλλα που τα σχεδίασαν άλλοι και βγήκαν διαφορετικά...που σου έτυχαν χωρίς να τα περιμένεις») Τέλος, η ποίηση σε «βρίσκει» -κατά τον σκόπιμα απομονωμένο καταληκτικό στίχο ως έμφαση στο τρίτο «εκεί» και στη λέξη κλειδί «ποίηση»- στην ιδανική της διάσταση, όταν το διακαές «όνειρο» καθενός λαμβάνει υπόσταση. Εδώ αξίζει να σημειωθεί η απουσία κόμματος στο τέλος κάθε στίχου, που δημιουργεί ψευδαίσθηση διασκελισμού και δηλώνει εμμέσως το ατελεύτητο της όλης διαδικασίας εσωτερικών αναζητήσεων σε συνάρτηση με την κυρίαρχη έννοια της ποίησης.

Ενδεικτικές Απαντήσεις στο ζητούμενο «ο ρόλος της ποίησης στην προσωπική σας ζωή».

I.

- Η ενασχόληση με κάθε μορφή τέχνης -ιδίως με την ποίηση- ως μέσο ψυχοσυναισθηματικής ανάτασης και καλλιέργειας.
- Ποίηση-γενικότερα λογοτεχνία-η καλύτερη επιλογή αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου.

- Κάθε ποίημα συνιστά κι ένα ταξίδι στον κόσμο-αισθητό και μη-με τα μάτια του δημιουργού του. Διεύρυνση αντιληπτικών οριζόντων.
- Η εφηβική ψυχή βρίσκει διέξοδο εκτόνωσης όχι μόνο με την ανάγνωση αλλά και με τη σύνθεση ποιημάτων.

II.

- Η ποίηση για πολλούς σύγχρονους εφήβους αποτελεί δυσνόητη μορφή τέχνης. Νιώθουν ότι δεν άπτεται των ενδιαφερόντων τους.
- Εφόσον δεν υφίσταται προσωπική-αυτόβουλη επαφή με την ποίηση, οι νέοι τη γνωρίζουν ως μάθημα, αυτόνομο ως λογοτεχνία ή σε συνδυασμό με τη γλώσσα. Δημιουργία αρνητικής προδιάθεσης.
- Έλλειψη φιλαναγνωστικού ενδιαφέροντος από το οικείο περιβάλλον. Δεν υπάρχουν βιβλία ποίησης στο σπίτι//δεν έχει θέση η ποίηση στις προβολές των ΜΜΕ και στην διασκέδαση της τεχνολογίας.
- Γενικότερα, η εποχή προτάσσει το υλιστικό- κομφορμιστικό πλαίσιο διαβίωσης. Έκπτωτη η τέχνη μέσα στο αποπνευματωμένο περιβάλλον.

Δ1.

Για τη διαχείριση του θέματος οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν το υλικό από τα κείμενα αναφοράς και να το μετασχηματίσουν δημιουργικά εντάσσοντάς το στην προσωπική τους απάντηση.

Ενδεικτικά αναφέρουμε:

από το Κείμενο 1:

α. Η ανάγνωση αποτελεί δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

β. Η ανάγνωση αποτελεί μια μοναχική πρακτική, η οποία κινητοποιείται από την εσωτερική ανάγκη του ανθρώπου για διερεύνηση

γ. Η ανάγνωση είναι αδέσμευτη από τα όρια του χρόνου και της σύγχρονης πραγματικότητας

δ. Με τη διαδικασία της ανάγνωσης διεγείρονται συναισθήματα στον αναγνώστη

ε. Η ανάγνωση έχει θεραπευτική επενέργεια στον ψυχοπνευματικό κόσμο του ανθρώπου

από το Κείμενο 2:

α. Η ανάγνωση συνδέει τον άνθρωπο κάθε εποχής με τα υψηλά δημιουργήματα της ανθρώπινης διάνοησης

β. Οι συγγραφείς επικοινωνούν μέσω της γραφής τους, τους προσωπικούς τους προβληματισμούς, την κοσμοθεωρία τους και ο αναγνώστης συμμετέχει-συναισθάνεται ανεξάρτητα από το χρόνο.

γ. Η γραφή και κατ' επέκταση η ανάγνωση αποτελεί την «έσχατη παρηγοριά για τη θνητότητα», τη φθορά του χρόνου.

Το επικοινωνιακό πλαίσιο δεν είναι σαφώς προσδιορισμένο, οι μαθητές μπορούν να γράψουν άρθρο ή ανοιχτή επιστολή.

Ενδεικτικά η πρότυπη απάντηση στηρίζεται σε άρθρο.

«Βιβλίο: Ένα ανοιχτό παράθυρο στον κόσμο!»

[Ενδεικτικός πρόλογος]

Η πρόσφατη υγειονομική κρίση και η εκούσια απομόνωση όλων μας στάθηκαν η αφορμή για ενδοσκόπηση, προβληματισμό αλλά και για ενασχόληση με δραστηριότητες τέτοιες όπως η ανάγνωση βιβλίων, δραστηριότητες οι οποίες στο παρελθόν αποτελούσαν ζητούμενο λόγω της ανεπάρκειας του ελεύθερου χρόνου.

Ίσως το διάστημα αυτό να αποτελέσει την αφορμή για την επανασύνδεση πολλών με την ανάγνωση, δεδομένου ότι επαναπροσδιορίζεται ο ελεύθερος χρόνος ποσοτικά και ποιοτικά.

[α' ζητούμενο]

1. Ο σύγχρονος άνθρωπος και ειδικότερα εμείς οι έφηβοι δεν μούμαστε εύκολα στο πνεύμα φιλαναγνωσίας καθώς η αναγνωστική συνήθεια θεωρείται για πολλούς κάτι «ξεπερασμένο». Τη θέση της παίρνουν οι ηλεκτρονικές συσκευές και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το θεαματικό, επιφανειακό και αποσπασματικό.

2. Την απομάκρυνσή μας από την αναγνωστική συνήθεια ενισχύει και η κομφορμιστική μας τάση, η καθυπόταξή μας στις μαζικές επιταγές που προτάσσουν το απτό, το υλικό που προσφέρει -κατά κύριο λόγο- εκτόνωση δίχως να αφήνει περιθώρια για ουσιαστική επικοινωνία με τον εαυτό μας.

3. Δεν αποκλείεται, ωστόσο, πολλοί από εμάς που διατηρούσαμε ήδη «σχέση» με το βιβλίο και την ανάγνωση να μην αποτελεί το διάστημα αυτό το εφελκυστικό για την ενδυνάμωση της προϋπάρχουσας σχέσης. Απλά, σε αυτή την περίπτωση κερδήθηκε η μάχη με το χρόνο και δημιουργήθηκαν οι βάσεις για την βαθύτερη κατανόηση του ρόλου της ανάγνωσης στην αξιοποίηση του διαθέσιμου χρόνου.

[β' ζητούμενο]

1. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η αξία της ανάγνωσης συμβάλλει στην ανάπτυξη των πνευματικών δυνάμεων του ατόμου, οξύνει την κριτική του ικανότητα, προβληματίζεται, αμφισβητεί και εμπλουτίζει τις εκφραστικές του δυνατότητες.

Παράλληλα, διεγείρεται η φαντασία του, διευρύνεται η δημιουργικότητά του, ακονίζεται η μνήμη του, αφού εμβαθύνει σε έννοιες, κατανοεί την πραγματικότητα, «συνομιλεί» με το παρελθόν, βρίσκεται σε διαρκή διάλογο με το συγγραφέα.

2. Αποτελεί τρόπο εποικοδομητικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. Ο άνθρωπος ωφελείται όχι μόνο πνευματικά αλλά και ηθικά – ψυχικά – συναισθηματικά. Ξετυλίγονται μπροστά του σκέψεις και συναισθήματα που άλλοτε τον προβληματίζουν και άλλοτε τον συγκινούν. Έτσι, εξευγενίζεται η ψυχή του ατόμου, αναπτύσσεται ο συναισθηματικός του κόσμος, η ευαισθησία, η ενσυναίσθηση, εκλεπτύνονται τα αισθητικά του κριτήρια. Παράλληλα το άτομο ηθικοποιείται, εξανθρωπίζεται, διαμορφώνει αρχές και αξίες.

3. Γίνεται φορέας κοινωνικών και ανθρωπιστικών αξιών. Συνειδητοποιεί την κοινωνική διαφορετικότητα, έρχεται σε επαφή με διαφορετικό τρόπο σκέψης, διαφορετική κουλτούρα. Έτσι ενισχύονται οι δημοκρατικές του αρχές, η ελευθερία έκφρασης ως δικαίωμα στη γραφή και στη σκέψη και υπερτονίζεται η ανεμπόδιστη κυκλοφορία ιδεών.

4. Αποτελεί μέσο αυτογνωσίας, καθώς ο αναγνώστης διαμορφώνει σταδιακά και αποκρυσταλλώνει τις προσωπικές του απόψεις, νοηματοδοτεί το κείμενο βάσει της δικής του οπτικής/ κοσμοθεωρίας και εμπειρίας. Έτσι αποκτά συνείδηση του εαυτού του και δημιουργεί ένα «προσωπικό» άτυπο βιβλίο με «κεφάλαια» από τη δική του ζωή.

[Ενδεικτικός επίλογος]

Ο μαγικός κόσμος του βιβλίου μας επιτρέπει την περιδιάβασή μας στα υψηλά νοήματα και τα συναισθήματα του συγγραφέα. Δεν περιορίζεται όμως εκεί. Επιδρά και σε εμάς τους ίδιους, στην προσωπικότητά μας, στην αναδιαμόρφωση και αναγέννηση του πνεύματός μας. Ας μην ξεχνάμε ότι το βιβλίο αποτελεί ένα «παράθυρο ανοιχτό στον κόσμο». Το μόνο που μένει είναι να το ανοίξουμε και να αφεθούμε στη μαγεία των λέξεων, σκέψεων, εικόνων και εμπειριών!